

Houdt Abraham het voor gezien?

Recensie Recht op tuchtrecht

Peter von Schmidt auf Altenstadt¹

advocaat te Den Haag

Het Hof van Discipline viert zijn vijftigjarig bestaan met een fraaie bundel. Zelden zag ik zo'n mooi uitgevoerde feestbundel, nota bene met een leeslint en zijnoten in plaats van voetnoten. 'Recht op tuchtrecht' telt bijna 40 bijdragen van telkens bescheiden omvang, gemiddeld zo'n vijf pagina's. Dat maakt het boek bepaald toegankelijk, en verreweg de meeste opstellen zijn ook nog licht verteerbaar, hoewel het geheel in hard kaft – maar zonder stofomslag – de indruk maakt een stevige pil op te leveren met zijn 255 pagina's inclusief de plaatjes.

Over de afbeeldingen die afkomstig zijn uit de bibliotheek van Wageningen Universiteit en Researchcentrum heb ik wel wat gepuzzeld, ondanks de uitleg van de Voorzitter van het Hof van Discipline (p. 8). Wat de historische illustraties van diverse tuinstijlen, planten en tuinierarbeid te maken hebben met het tuchtrecht is niet aanstonds duidelijk, terwijl het op p. 83 afgebeelde afschrikwekkend Hof-gereedschap niet direct uitnodigt de gang naar (tegenwoordig) Den Bosch te maken. Alleen het plaatje op p. 199 slaat ontegenzeggelijk op de daarnevens door Orie genoemde stichting 'De toegewijde tuinier'. En Sutorius had de deken op p. 103 (om meerdere redenen maar ook) in verband met het plaatje daarnevens beter kunnen vergelijken met een boom, dan met een lantaarnpaal in een straat vol honden.

Het ware mij daarom liever geweest wanneer de redactieraad had gekozen voor de pinguïns van onze meestercartoonist Willem van Manen. Die pinguïns hebben wat met ons tuchtrecht en dienen een beter doel. Sonja Boekman droeg altijd in haar tasje een afbeelding van de pinguïn die Gedragsregel 31 relateert: *ik zou mij graag onnodig grieved over U willen uitlaten, maar kan niks onnodigs*

bedenken. Want ook advocatentuchtrecht, wist Sonja, moet om zichzelf kunnen lachen.

GISTEREN, VANDAAG EN MORGEN

Het boek, ik zei het al, leest makkelijk weg en is verdeeld in drie onderdelen: gisteren, vandaag en morgen. De eerste helft heeft een overwegend verslaglegend karakter, waarbij mij iets te vaak de procedure en benoemingsvoorschriften worden herhaald.² En hier en daar wordt een ongelukkige verschrijving gepleegd.³ De mededeling dat per 1 februari 1986 ook de zittingen van het Hof van Discipline openbaar werden,⁴ is wat minder een heldenfeit voor

wie bedenkt dat art. 6 EVRM, waaraan ook de tuchtrechter zich heeft te houden,⁵ van véél eerdere datum is. En dat lezen we weer terug op p. 27 en 52.

Een opstel over de invloed van dit Verdrag op de rechtspraak van het Hof zou trouwens niet onwaardig zijn geweest. Denk bijvoorbeeld aan de reclame-uitspraak van 4 januari 1988, waarin het Hof zich uiteindelijk conformeerde aan art. 10 EVRM. Over die beslissing wordt op p. 29 wat gezegd, maar zonder te vermelden dat daarmee het nogal rigide verbod van de Verordening op de Publiciteit van 21 juni 1985 werd opzijgezet. Een verordening waarover het Hof zich al kritisch had uitgelaten op 7 juli 1986,⁶ en die al op 25 november 1988 werd opgevolgd door een liberalere regelgeving, waaraan het Hof dan

Recht op tuchtrecht

50 jaar Hof van Discipline

De in zijn thuisland geschorste Rechtsanwalt mag daar niet meer optreden, maar kan in Nederland zijn spoor van vernieling rustig doortrekken

ook aanstonds toetste op 13 maart 1989.⁷ Quant wijst minder juist de noodzaak om internationaal te kunnen opereren als oorzaak aan (p. 218). En Spronken meent nog (p. 239) dat met de publiciteitsverordening 1998 (?) in art. 6 lid 2 strengere eisen worden gesteld aan het toestemmingsvereiste van de cliënt bij informatieverstrekking, hoewel dat art. uit 1988 juist verband houdt met de aanmerkelijke versoepeling van de publiciteitsregels. Ik miste ook de no cure no pay-uitspraken van het Hof⁸ en het WORM-arrest van de Hoge Raad.⁹

Op een aantal plaatsen (p. 52, 54, 93, 116, 155) wordt gesignaleerd dat 'de eer van de stand der advocaten' uit de tuchtrechtelijke toets is weggeslepen. Merkwaardig is dat die eer met aanzien heeft standgehouden voor

de notarissen, ook in de nieuwe Notariswet van 1999 (art. 61 lid 1 en 96 lid 1), die Lineke Minkjan (p. 84-90) op het punt van het tucht recht vergelijkt met onze Advocatenwet. Zij wijst (p. 87) op het bij wet van 28 maart 2002 ingevoegde art. 47a (ook genoemd in art. 57 Advocatenwet), dat Meeter kennelijk niet heeft opgemerkt.¹⁰

In dat verband komen ook de Gedragsregels ter sprake en wordt – wederom – de romantische leer aangehouden dat de kernregels van ons beroep niet in een Verordening thuishoren (p. 55, 64, 89, 156, 160); zij blijven geschreven met onzichtbare inkt. De interessante discussie van weer enige jaren geleden – die ook in 1985 was gevoerd – wordt helaas niet geanalyseerd, ook niet op zijn mededingingsrechtelijke component.

In datzelfde verband is nog niet zo gek lang geleden (2000) ferm gedebatteerd over een meer uitgewerkte richtinggevende regeling rond de tegenstrijdige belangen dan thans te vinden in regel 7 (en 2). Het onderwerp wordt even genoemd (p. 56) en door Quant (p. 218-220) wat breder besproken, maar een visie op dit leerstuk ontbreekt. Op dit moment krijgt de Law Society stevige kritiek omdat zij op dit punt geen richting geeft. Stemmen gaan op dat onze Engelse zusterorganisatie haar langste tijd heeft gehad, ook omdat zij tekortschiet bij de toepassing van de klachtenregeling. Een aantal Gedragsregels (14.1 en 15.2) is intussen al terechtgekomen in het landelijk rolreglement (art. 1.9 en 2.14); die regels hebben te maken met een behoorlijke procesorde en moeten ook gelden voor rechtshelpers-niet-advocaten. Treinen plegen niet te wachten, ook niet op treuzelende wijzen.

In de triptiek had op het middenluik (heden) niet misstaan enige aandacht te geven aan het ontbreken van de mogelijkheid van incidenteel appèl. Klager (cliënt) zonder rechtshulp in de tuchtprocedure wordt thans – onaangenaam – verrast, hetgeen niet spoort met de gedachte in 1984 om zijn positie (juist) te versterken. Ook de – beperkte – mogelijkheden om herziening bij het Hof te vragen,¹¹ blijven (op p. 70) liggen, evenals de mogelijkheid om de overbelasting van het Hof (en de Raad, art. 47 lid 1) tegen te

gaan door art. 56 lid 4 aan te passen met de mogelijkheid een drie-kamer in het leven te roepen (vgl. art. 75 lid 3 RO). En de voors en tegens van de geldboete als maatregel in de zin van art. 48 lid 2 Advocatenwet worden niet onderzocht (p. 168-170); voor de notarissen is de boete met het notarieel strafrecht afgeschaft (p. 88). Ook de invoering van een griffierecht, en dan niet alleen om de ‘klachtneurose’ te bestrijden – zoals Verhoeven voorstelt (p. 135) – zou dunkt mij een bredere behandeling verdienen.

MEER OPINIËREND

Zo halverwege het jubelboek worden de bijdragen meer opiniërend en, althans voor mij, interessanter. Ik noem de verhandeling over de controle van het Hof op de uitoefening van de verzetbevoegdheid door de RvT,¹² de vraag of en in hoeverre de advocaat ook in

artikel’ 21 Rv. (p. 180-188) beveel ik ter lezing aan. En het exposé van Orië over het Nederlands tucht recht voor buitenlandse advocaten mag u niet overslaan, nu wij in Den Haag het Joegoslavië-tribunaal en het Internationaal Strafhof huisvesten, en tegelijk op basis van de Vestigingsrichtlijn vele buitenlandse vakbroeders zullen mogen begroeten. Ik had gehoopt dat hij als bij uitstek deskundige ook iets (meer) zou zeggen over de verwickelingen die door de *double deontology* kunnen ontstaan, vooral ook in verband met de ne bis in idem-regel. Inderdaad zal de volledig in Nederland geïntegreerde *Rechtsanwalt*, die in zijn thuisland Duitsland is geschorst of geschrapt en daar niet meer mag optreden,¹⁷ zijn spoor van vernieling in Nederland rustig kunnen doortrekken (p. 203). Om dat te voorkomen zou deze advocaat van Duitse herkomst in

De Europese eenwording maakt een Europees tucht recht voor advocaten nodig

andere hoedanigheid en privé blootstaat aan ons tucht recht¹³ en het onrechtmatig verkregen bewijs in het tucht recht,¹⁴ onder meer in verband met de getapte advocaat.¹⁵ Jammer dat De Doelder, die vindt dat het verschoningsrecht van de advocaat ook in het tucht recht aanwezig is, zich niet ook verdiept in de mededelingsplicht (gedragsregel 37) van de advocaat-verweerder in datzelfde tucht recht.¹⁶

De behandeling van de vraag wat de advocaat tegen *legal stalking* kan ondernemen, is boeiend (p. 171-179). Een verbod in KG wordt gesuggereerd, even onvermoed als de civielrechtelijke handhaving – ook in KG – van onze regelgeving (p. 98-106). En als ervaringsdeskundige vind ik de blik die mr. X (p. 126-130) en Van der Putt (p. 249-254) werpen in hart en ziel van advocaat-verweerder verfrissend en leerzaam. Verplichte stof voor de advocaat die door het boze oog van klager wordt getroffen!

De gedegen bijdrage over het ‘padvindens-

Nederland voor dezelfde in Duitsland gepleegde feiten tucht rechtelijk moeten kunnen worden aangesproken. En als die *Rechtsanwalt* nu eens niet alleen in Nederland, maar ook in België en Frankrijk volledig is ingeschreven? De Europese eenwording maakt een Europees tucht recht voor advocaten nodig, met erkenning van tucht rechtelijke beslissingen van de ene lidstaat in de andere lidstaten.

ONVOLDOENDE SCHERP

Op heel veel plaatsen in het lustrumboek valt te lezen dat het tucht recht eigenlijk ondoelmatig is. Als intern sturingsmiddel onvoldoende scherp voor de advocaten onderling en als extern correctie-instrument onbevredigend voor de cliënten van de advocaten. De bijdragen van Van Griensven (p. 116-119) en Verhoeven (p. 131-135) zijn daarover het meest instructief, terwijl Pel (p. 208-216) als palliatief de mediation evangeliseert. Een diepere analyse van deze voor het tucht recht

existentiële problematiek ontbreekt, terwijl – misschien daarom – evenmin richtingen worden aangegeven om de onvrede rond het tuchtrecht uit de wereld te helpen.

Ik doe een – summier – poging. De tuchtrechtspraak had in de oorspronkelijke opzet het karakter van rechtspraak voor en door de beroepsgroep. Er waren nog geen raden van discipline, de raad van toezicht was tuchtrechter in eerste aanleg. Sommigen menen zich te herinneren dat de tucht in eigen kring streng(er) werd onderhouden. Met de in 1986 in werking getreden wetswijziging werd de positie van de klager aanzienlijk versterkt; niet meer het belang van de eigen beroepsgroep stond voorop, maar het belang van de rechtzoekende. Tegelijk bleef de tuchtrechtspraak publiekrechtelijk van aard en daarmee dus ook de publiekrechtelijke zorgvuldigheidnorm van art. 48 lid 6

genoegdoening – gemakkelijk worden gefrustreerd. Terecht constateert (onder meer) Van Griensven (p. 117) – en hij verwijst naar het heldere en voor mij inspirerende artikel van Ben Asscher in de NRC¹⁹ – dat de tuchtrechtelijke afdoening van klachten niet het middel bij uitstek is om klagers tevreden te stellen. Inmiddels is daartoe een doelmatiger vehikel ontworpen – de Klachten- en Geschillenregeling – dat nog verdere verbetering verdient en na een experimentele en gewenningsfase een veel bredere, zo niet verplichte, toepassing moet vinden.

In de overgangsfase denk ik zelfs aan een voor partijen verplichte verwijzing door de deken naar de Klachten- en Geschillencommissie. Zodra deze externe Regeling naar behoren werkt, moet dunkt mij het interne tuchtrecht weer terugkeren naar zijn oorspronkelijk doel, met versterking van het

spanningen kunnen niet gemist worden. Maar het is tenslotte alleen deze deken die besluit de kwestie al dan niet voor de tuchtrechter te brengen; de klager staat alleen de weg open van het externe klachtrecht: de Klachten- en Geschillencommissie dan wel, in gecompliceerde zaken, de civiele rechter. Het Hof heeft Abraham gezien, maar ik verwacht – en hoop eigenlijk ook – dat het moment niet ver meer is waarop Abraham het voor klagers wel voor gezien houdt. ●

Een opstel over de invloed van het EVRM op de rechtspraak van het Hof zou trouwens niet onaardig zijn geweest

jo. 46 Advocatenwet.¹⁸ Het tuchtrecht is niet primair gericht op bescherming van de persoonlijke belangen van de cliënt, zegt de MvT (26 940) nog eens uitdrukkelijk bij de introductie van art. 47a Advocatenwet in 2002.

Het resultaat van dit alles is een hybride structuur waarin de verwachtingen van de beroepsgroep – kort gezegd het zelfreinigend vermogen – én die van de klagers –

zelfreinigend karakter, maar met behoud van de Kroonleden vanwege het ingrijpend karakter van maatregelen als schorsing en schrapping. De tuchtcolleges moeten deel uitmaken van het gerecht (p. 235). Een status aparte (p. 194, 225) doet afbreuk aan de transparantie die óók in organisatorisch opzicht dient terug te keren.

Klagers kunnen nog steeds bij de deken terecht; zijn onvolprezen bemiddelingsin-

NOTEN

- 1 Advocaat bij Houthoff Buruma.
- 2 Bijv. schadevergoeding ex art. 48b: p. 68 en 122.
- 3 Op p. 27 worden de advocaten in de tuchtcolleges nog gekozen door de Algemene Raad; gelukkig worden ze al op p. 21 gekozen, en op p. 47 benoemd door het College van Afgevaardigden.
- 4 P. 21, 23; zie ook art. 49 lid 11 jo. 57 lid 2 Aw.
- 5 Vgl. HvD 1 februari 1999, nr. 2495, *Advocatenblad* 1999, 1154.
- 6 HvD 7 juli 1986, nr. 908 en 911, *Advocatenblad* 1987, p. 436.
- 7 HvD 13 maart 1989, nr. 1099, *Advocatenblad* 1989, p. 602.
- 8 HvD 10 november 1997 nr. 2480 en 9 februari 1998 nr. 2474, *Advocatenblad* 1999 p. 346 en 514; HvD 12 juli 2002 nr. 3423, *Advocatenblad* 2002 p. 914 m.nt. E.
- 9 HR 29 juni 2001, NJ 2001, 613 m.nt. DA.
- 10 p. 123; zie reeds HvD 13 december 1999, nr. 2933, *Advocatenblad* 2000, 789.
- 11 HvD 14 juni 1999 nr. 2509, *Advocatenblad* 2000, p. 209 m.nt.; HvD 17 maart 2000 en 7 september 2001 nr. 3021, *Advocatenblad* 2002, p. 367.
- 12 Art. 5 Advocatenwet p. 147-153.
- 13 P. 154-160; de mediator wordt niet genoemd: RvD Amsterdam 5 februari 2001, *Advocatenblad* 2002, p. 186.
- 14 Zie in dit verband ook RvD Den Haag 11 juni 2001, *Advocatenblad* 2002 p. 543.
- 15 Art. 126aa Sv., p. 161-167.
- 16 Vgl. HvD 17 mei 1999 nr. 2659, *Advocatenblad* 2000 p. 136.
- 17 Art. 2c lid 2 Advocatenwet met nota bene complete doublure in art. 60aa lid 5!
- 18 HvD 16 november 1998 nr. 2677, *Advocatenblad* 1999, p. 840.
- 19 Het tuchtrecht schiet tekort, in NRC/*Handelsblad* van 10 april 1996.